

ravno na Hrvatskem se boljši pisatelji, rekel bi, nekako sramujejo, stopiti v kolo sv. Jeronimskih piscev. In vendar prav tukaj bi našli najhvaležnejše polje za svoje delo. Njih spisi potovali bi od koč do koč, in narod bi se pisateljev hvaležno spominjal.

Da društvo slabейše vspeva, krivo je nekoliko društvo samo. Preglejmo vse društvene knjige in kaj vidimo: pouk in zopet pouk. Radi bi iz prostega seljaka kar čez noč napravili učenega in znanstvenega gospodarja, fizika, zgodovinarja itd. Počakajte! počasi se tudi kam pride. Dajte narodu najpopreje zabave, prave poštene krščanske zabave! Le na ta način omilila mu bode knjiga. In potem, ko se narod ne bode več knjige bal, ko bode dobil veselje do čitanja, potem podajte mu počasi tudi pouka; drugače vam je zastoj ves trud. A koliko zabavnih knjig podalo je društvo sv. Jeronima do sedaj svojim členom? Na prste jih lahko nabrojiš. Ono malo

zabave po raznih »Danicah« je pač premalo narodu, kateri se knjige nekako brani, a ravno prostemu narodu je društvo najpreje namenjeno.

Tudi je društvo še premalo razširjeno, Rodoljubi, v prvi vrsti duhovniki, morali bi društvo na vseh straneh priporočati in med narodom širiti. Gotovo bi potem društvo tudi bolj knjige izdaval.

Toda oglejmo si nekoliko letošnje knjige:

I. »Život svetaca in svetica božjih.« Za mesec prosinac napisao dr. Fr. Iveković. — 8°. Str. 146. S tem zvezkom dokončuje se dosti obširno delo, katero je napisal vseučilišni profesor v pokoju in kanonik zagrebski Iveković. Delo je učeno in strokovnjaško, le škoda, da pisec ne more zadeti narodne strune, ne more se z učenim svojim delom priljubiti narodu, ker je njegov jezik in slog, čeravno izvrsten, prostemu narodu, posebno kajkavcem, težko umljiv.

(Konec prih.)

Raznoterosti.

Vuk Štefanović Karadžić. Ker se je 20. sept. slavila v Belemgradu stoletnica rojstva Vuka Štefanovića Karadžića, želim, da bi se čitatelji »Dom in Svet«-a vsaj nekoliko seznanili z življenjem in delovanjem omenjenega pisatelja.

Vuk Štefanović Karadžić se je rodil v srbski vasi Tršiću 26. oktobra 1787. — Ko se je naučil pri svojem rojaku v samostanu Tronoši pisati in čitati, postal je pisar pri Čurčiji, načelniku jadranskega okraja. — Ko so pa Turki dobili Jadar v svojo oblast, zapustil ga je in se podal v Karlovce v Avstriji, da je dokončal šole, potem se je vrnil v domovino, kjer je bil zopet pisar.

Ko se je leta 1808 v Belemgradu odprla velika šola, bil je najboljši učenec, ali šole ni zvršil, ker je zbolel ter do smrti ostal na eni nogi hrom. — Leta 1813 poda se na Dunaj, kjer se po Davidoviću in Frušiću, katera sta izdaval »Srpske novine«, spozna s Kopitarjem, in tukaj se je začelo njegovo književno delovanje. — Držal se je načela Dositeja Obradovića, prepovedatelja srbske literature.

Prvo njegovo književno delo je: »Mala prstonarodna slavenosrpska pjesmarica« (1814) še s starim pravopisom. Isto leto je izdal tudi »Srpsko pismenico«, v kateri je začel razvijati svoja pravopisna načela. Potujoč po Ruskem in Nemškem je občeval s tedanjimi učenjaki, utrdil si je ta načela ter se jih oklepал do smrti. — Novi zvezek pesmij je res izdal še s starim pravo-

pisom in to zato, ker je zavoljo te njegove »novotarije« nastal silen hrup, posebno pa pri ogerskih Srbih. Največji protivnik mu je bil Jovan Hadžić, (znan kot Miloš Svetić). — Leta 1818 je izdal »Srpski rječnik«, v katerem so le take besede, ki so narodu znane. — Potujoč po jugoslovenskem svetu je nabiral narodne pesmi, povesti in pregovore, katere je izdal prvokrat na Cetinju in drugokrat na Dunaju. Od leta 1826—1829 je izdajal na Dunaju zabaven letnik »Danico«. Dalje je izdal: »Život Gjorgja Emanuela« in »Bukvar«. Izmed polemičnih spisov so mu najznamenitejši: »Odgovor na sitnice jezikoslovne«, »Odgovor na utuk« (Svetićev), »Odgovor srpskome Ulaku«, »Vuka Št. Karadžića i Save Tekelije pisma Platonu Atanackoviću« in dr. Tudi historijskih spisov je več izdal; med njimi so: »Miloš Obrenović« (1828), »Kovčević« (narodopisne stvari), »Praviteljstvujušti sovjet srpski za vremena Karagjorgjeva« (1860). Prestavil je tudi »Novi zakon«. Izdal bi bil tega še več, da ga ni zadela 7. februvarja 1864 smrt na Dunaju. Za izdavo njegove zapuščine skrbel je poseben odbor (Miklošić, Utješenović in Subotić). Po smrti njegovi je bil izdan: »Deutsch-serbisches Wörterbuch«, V. in VI. zvezek pesmij, »Život i običaji naroda srpskoga« in »Priprava za istoriju svega svijeta radi djece«. — V vseh Vukovih spisih odseva krasen narodni jezik.

Lešnički.

»Dom in Svet« — nekoliko olepšan — bode izhajal tudi prihodnje leto enkrat na mesec, navadno na eni polji, vsaj štirikrat pa na dveh polah, kar se bode ravnalo po številu plačujočih naročnikov. Cena mu bode 2 gld.

Cena: Za celo leto 1 gld. 60 kr.; za pol leta 80 kr. Uredništvo in upravnništvo je v Marijanišču.

Izdajatelj, lastnik in urednik dr. France Lampe.

Tiskala »Katoliška Tiskarna« v Ljubljani.